

Надія Ашиток, кандидат філологічних наук, доцент
кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи
Дрогобицького державного педагогічного університету
імені Івана Франка

ПРОФІЛАКТИКА ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ДІТЕЙ ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Стаття присвячена висвітленню реального стану девіацій у шкільному середовищі. У дослідженні з'ясується важливість соціально-педагогічної роботи з девіантами та їх сім'ями, визначаються шляхи подолання девіантності дітей та їхніх сімей, пропонуються рекомендації батькам та молоді щодо профілактики.

Ключові слова: діти, девіантна поведінка, шкільний вік, практичні психологи.

Постановка проблеми. Для українського суспільства проблема зростання рівня агресії та злочинності серед дітей є актуальною як ніколи. Частка правопорушень, вчинених підлітками, нині становить 10% від загальної кількості злочинів. Якщо кількість неповнолітніх, які вчинили злочини, складала в 1990 році – 12659 осіб, у 1995 році – 16745 осіб, у 2000 році – 20231 особу, у 2005 році – 26470 осіб, то тільки за чотири місяці 2007 року (станом на 30.04.2007) зафіксовано 6549 злочинів, учинених неповнолітніми та за їхньою участю [5, 47]. До того ж, занепокоєність викликають такі факти, як зниження віку неповнолітніх правопорушників, груповий характер злочинності серед цієї вікової категорії тощо. Для України характерне збільшення питомої ваги тяжких злочинів, які скоюють особи віком до 18 років. За минуле десятиріччя в Україні зареєстровано понад 477 тис. злочинів, вчинених молодими людьми віком до 18 років та за їх співучастю. У 2000 році рівень злочинності серед неповнолітніх зріс порівняно з 1999 р. на 0,4%, в 2001 р. у порівнянні з 2000 р. зменшився на 4,2%, упродовж 2002 р. він скоротився ще на 2,4%. Подібне відбувалося й упродовж 2003 року. При цьому у 2004 р. майже кожний 10-й з числа виявлених злочинців – неповнолітній.

Аналіз публікацій. В умовах незалежності України та формування демократичних відносин зростає інтерес до проблеми профілактики девіантної поведінки, і, як наслідок, є низка праць, у яких проаналізовано зміст основних напрямів профілактичної роботи в умовах переходу країни до ринкових відносин (О. Беца, А. Бондаровська, Е.Б. Бреева, І. Гнат, С. Кушнар'єв, М.П. Лукашевич, Л.И. Мишик, З.И. Білоусова, Т.П. Голозанова, О.Т. Мороз, В.С. Наливайко, В. Синьов, Г. Радов,

В. Кривуша, П.Ю. Сняпа, В.М. Трубнікова, І.М. Трубавіна, А.О. Яровий та ін) [1; 2; 3; 4; 5; 6; 7; 8; 9; 10; 11; 12; 13; 14; 15; 16; 17]. Головна роль в розв'язанні проблеми профілактики девіантної поведінки відводиться соціальній педагогіці, хоча, звичайно, розв'язати її можна тільки комплексно, із залученням всіх сил суспільства. Інтеграція зусиль суспільства може здійснитися лише в рамках науково обґрунтованої й забезпеченої ефективними технологіями соціально-педагогічної системи перевиховання неповнолітнього за допомогою послідовних педагогічних і виховно-профілактичних дій, що забезпечують формування особистості з твердими й правильними життєвими установками.

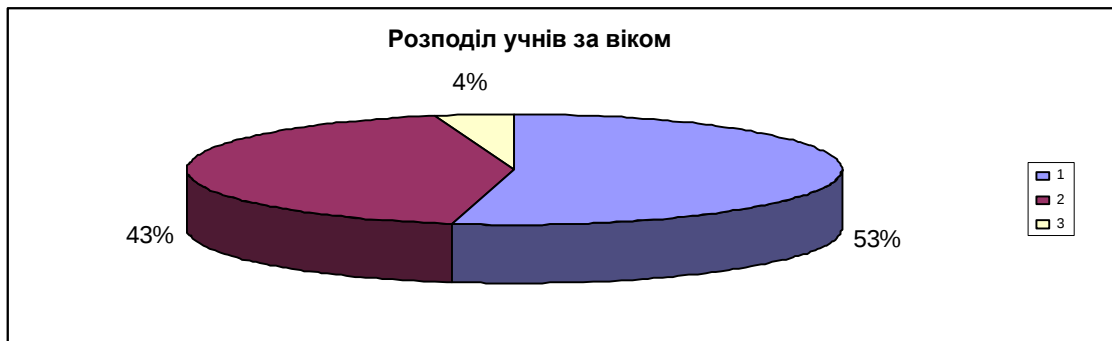
У статті йдеться про досвід профілактичної роботи з дітьми, схильними до правопорушень, у Миколаївському районі Львівської області. Робота здійснювалась за комплексною програмою, яку було заплановано проводити протягом 2006–2010 років на основі співпраці вчителів загальноосвітніх шкіл, представників методичного кабінету відділу освіти, психологічних служб, правоохоронних органів, райдержадміністрації. Організатором роботи виступала Координаційна рада при райдержадміністрації, яка двічі на рік заслуховувала звіти про перебіг профілактичної роботи на місцях.

Об'єктом дослідження є учні загальноосвітніх шкіл Миколаївського району Львівської області. У статті використовувались матеріали "Інформації на колегію райдержадміністрації "Про хід виконання комплексної програми профілактики злочинності у Миколаївському районі на 2006 – 2010 роки" та "Інформації про стан профілактики злочинності та бездоглядності в середовищі учнівської молоді району за 2007 – 2008 н.р. та робота психологічної служби району".

ПРОФІЛАКТИКА ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ДІТЕЙ ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Виклад основного матеріалу. У відділі освіти Миколаївської РДА на внутрішньошкільному обліку в школах району стоять 79 дітей. Серед них: 1 – учнів старших класів (9 – 11 класів) – 42 особи (52%); 2 – учні середніх класів (5 – 8 класів) – 34 особи (43%); 3 – учні молодших класів (1 – 4 класів) – 3 особи (4%). У діаграмі це виглядає наступним чином:

За матеріалами “Інформації на колегію райдержадміністрації “Про хід виконання комплексної програми профілактики злочинності в Миколаївському районі на 2006 – 2010 роки”, за період 2007 – 2008 н. р. до кримінальної відповідальності притягнуто одного учня – Калитку Василя Андрійовича, учня Київської ЗОШ, який скоїв злочин за ст.115 ч. I, 185 ч. I.

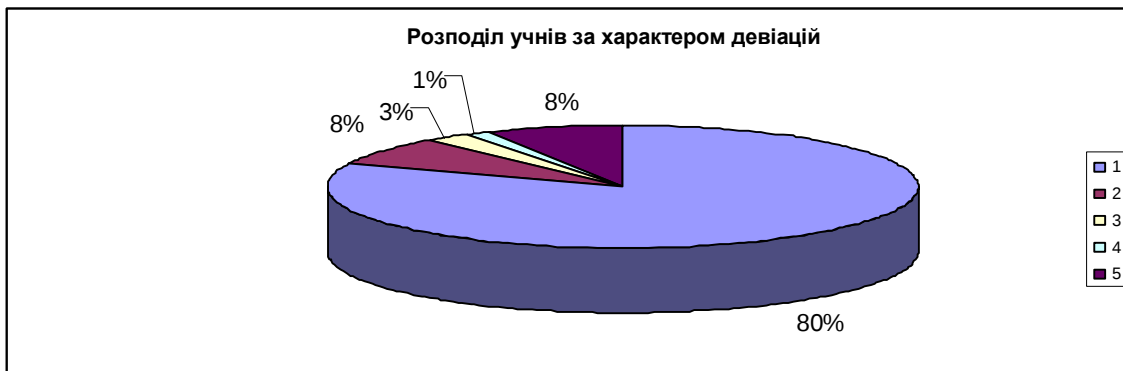
Як бачимо, вік дітей, схильних до правопорушень, припадає на підлітковий. У психолого-педагогічній літературі підлітковий вік часто називають “важким”, “критичним”, “перехідним”, а в юридичній – навіть “криміногенним”. Цим певною мірою підкреслюється особливність підліткового віку. Саме в цьому віці в переломні моменти розвитку дитина стає відносно важковиховуваною внаслідок того, що існуюча педагогічна система часто не враховує швидкі зміни особистості.

Характер девіантних проявів поведінки в дітей – різний. За цією ознакою можна відзначити наступне: 1) учнів, схильних до правопорушень – 64 особи (80%); 2) схильних до бродяжництва і жебрацтва – 6 осіб (8%); 3) схильних до крадіжок – 2 особи (3%); 4) учнів, схильних до суїциду – 1 особа (1%); 5) учні, що не відвідують уроки – 6 осіб (8%).

Серед осіб схильних до різного роду девіантної поведінки: 77 хлопців і дві дівчини (одна з яких схильна до правопорушень і не відвідує уроки, інша – невірноважена та схильна до суїциду).

Станом на 1 липня 2008 року на внутрішшкільному обліку в школах району перебувало 79 дітей, схильних до правопорушень та 5 дітей, схильних до бродяжництва. У районі нараховувалось 23 неблагополучні сім’ї, у яких виховувались 54 дітей. У районі за даний період випадків жорстокого ставлення до учнів загальноосвітніх навчальних закладів з боку однокласників, вчителів, батьків та інших осіб – не зафіксовано.

Відділом освіти Миколаївської РДА було розроблено заходи з профілактики правопорушень, бродяжництва та жебрацтва, запобігання жорстокого ставлення до учнів загальноосвітніх навчальних закладів. У районі впроваджувались різноманітні форми роботи щодо профілактики правопорушень, бродяжництва та жебрацтва, запобігання жорстокого ставлення до дітей. У двох школах – Тернопільській та Тужанівській ЗОШ до сьогоднішнього дня працюють правові лекторії, до роботи яких залучені працівники МЦРЛ та ФАПів, КМСН,

ПРОФІЛАКТИКА ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ДІТЕЙ ШКІЛЬНОГО ВІКУ

дільничні інспектори РВ УМВСУ, представники Миколаївського управління юстиції та прокуратури. Лекторії працюють за планом роботи, затвердженим директорами шкіл і погодженим з відповідними установами. У п'яти школах району: Миколаївській гімназії, Миколаївській №1, Великогороджаннівській, Гірській, Демнянській ЗОШ систематично проводяться засідання за круглим столом за участю громадськості та представників органів управління на теми: “Відповідальність за жорстоке поводження з неповнолітніми” та “Профілактика правопорушень та жебрацтва серед неповнолітніх”. Досить ефективними є тренінгові заняття практичних психологів з профілактики жорстокості з боку вчителів та батьків. Так, у Миколаївській ЗОШ №1 психолог Л.Г. Русиник протягом канікул систематично проводить з молодими учителями тренінгові заняття за темою “Психологія насильства”, а психолог Миколаївської гімназії С.І. Артемко – “Технологія попередження насильства”.

Методичним кабінетом відділу освіти організовано й проведено низку практичних семінарів з проблеми правопорушень серед учнівської молоді та запобігання жорстокого ставлення до дітей у Київській, Березинській, та Гірській ЗОШ, розроблено методичні рекомендації щодо роботи практичних психологів з попередження жорстокого поводження з неповнолітніми.

Із 79 дітей, що стоять на внутрішньошкільному обліку в школах які схильні до правопорушень, до гурткової роботи було залучено 32 дітей. Діти брали участь переважно в роботі спортивних секцій та гуртків з інформатики. Слід відмітити роботу керівника туристського гуртка Миколаївського районного БДЮТ у п. М. Гнатива, який залучив до роботи в гуртку дітей з девіантною поведінкою. Крім того цей керівник гуртка працює з дітьми індивідуально. М. Гнатів здійснив разом з дітьми цікаві й змістовні кількадевні мандрівки місцями боїв УПА, замками України, храмами та визначними місцями області. Традиційною вже стала участь туристів-гуртківців в обласних масових туристсько-краєзнавчих заходах: “Повстанська ватра”, “Листопадовий Зрив”, “Передачі Вифліємського Вогню”, сходження на Карпатські вершини.

Психологічна служба району виробила певну програму з виявлення дітей, які постраждали від насильства. За цією програмою передбачено тісну співпрацю із СуСД, МРЦССДМ, КМСН, у функціональні обов'язки яких входить швидке

реагування на жорстоке поводження з дітьми; анонімне анкетування школярів; відвідування дітей вдома; роботу з батьками та громадськістю; співпрацю з Миколаївською районною центральною лікарнею. У районі чітко організовано роботу практичних психологів щодо виявлення дітей, які потерпіли від насильства та роботи з ними. Психологами проводиться наступне: спостереження за зміною в поведінці дітей; використання методик “Малюнок сім'ї” та “Неіснуюча тварина”; індивідуальні співбесіди з дітьми в яких виявлено відповідні відхилення в поведінці; встановлення довірливих стосунків з дітьми, які зазнали фізичного насильства; опанування методів виявлення проблем дітей-жертв фізичного насильства; робота над проблемою дитини; індивідуальна робота з дитиною; спостереження за змінами в поведінці дитини; групова терапія; реабілітація та очікування змін на краще.

З метою покращення ефективності координаційної роботи з профілактики правопорушень серед неповнолітніх протягом 2007 року двічі проводився “круглий стіл” за участю представників відділу освіти, КМСН, СуСД, Миколаївського управління юстиції, Миколаївської міжрайонної прокуратури, МРЦССМ. За результатами роботи “круглого столу”, налагоджено систему взаємного інформування суб'єктів профілактичної роботи з питань запобігання правопорушень у середовищі учнівської молоді. Було прийняте рішення видати спільний наказ про підсумки спільної правовиховної роботи у районі, що заслуговувався би на Координаційній раді при райдержадміністрації.

Двічі на рік проводились “Тижні правових знань”. У школах району проводились цікаві зустрічі з представниками КМСН, СуСД, МРЦССМ, прокуратури та управління юстиції. Після “Тижнів правових знань” відділ освіти узагальнив отримані під час цих заходів матеріали та склав відповідні довідки, з якими ознайомилися керівники шкіл на нараді директорів.

На виконання ст. 56 Закону України “Про освіту” на педагогічних працівників закладів освіти покладено обов'язки щодо навчання та виховання учнів. У всіх школах району в серпні 2007 року видано накази про призначення класоводів та класних керівників, які згідно “Положення про класного керівника” та “Статуту школи” повинні виконувати додаткові обов'язки щодо виховання неповнолітніх з метою запобігання правопорушень.

Про реалізацію п'ятирічної програми з профілактики правопорушень серед учнівської

ПРОФІЛАКТИКА ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ДІТЕЙ ШКІЛЬНОГО ВІКУ

молоді у 2007 – 2008 н.р. йдеться в матеріалах документу “Інформації про стан профілактики злочинності та бездоглядності в середовищі учнівської молоді району за 2007 – 2008 н.р. та робота психологічної служби району”. Зокрема зазначено, що станом на 1 грудня 2008 року на шкільному обліку в школах району перебувають: 79 дітей – схильних до правопорушень, 5 дітей – схильних до бродяжництва. Дітей, схильних до вживання алкогольних напоїв, наркотичних засобів (згідно запиту у наркологічний кабінет) немає. Відповідно до подань із шкіл у школах навчаються 470 учнів – дітей трудових мігрантів.

У районі за 2008 рік зафіксовано 1 випадок жорстокого поводження серед учнів загальноосвітніх навчальних закладів (Тростянецька ЗОШ 21.10.2008 року). За даним фактом проводилось службове розслідування, взято пояснення в директора школи, класних керівників, учні яких брали участь у бійці).

Методичним кабінетом відділу освіти організовано й проведено семінар практичних психологів з проблем профілактики правопорушень серед учнівської молоді та запобігання жорстокого поводження з дітьми на базі Більченської ЗОШ 13 листопада 2008 року, розроблено методичні рекомендації щодо роботи практичних психологів з попередження жорстокого поводження серед неповнолітніх.

У цьому році, так само, як й у попередньому, двічі проводився “круглий стіл” за участю представників відділу освіти, КМСН, СуСД, Миколаївського управління юстиції, Миколаївської міжрайонної прокуратури, МРЦССМ.

З метою пропагування кращих зразків співпраці школи з Миколаївським районним управлінням юстиції, прокуратури Миколаївського району, ознайомлення з досвідом роботи навчально-виховних закладів, організації право-просвітницької роботи з дітьми різних вікових категорій, на виконання спільного наказу Головного управління освіти і науки Львівської облдержадміністрації та Головного управління юстиції у Львівській області від 23.04. 2008 року № 459/441, наказу відділу освіти Миколаївської райдержадміністрації від 22.08.2008 року № 01-06/268 у вересні – листопаді 2008 року проводився районний огляд-конкурс на кращу організацію право-освітньої та право-виховної роботи в загальноосвітніх навчальних закладах району. У конкурсі взяли участь 17 навчальних закладів району. Велику організаційну роботу з підготовки та проведення конкурсу провела адміністрація Миколаївської ЗОШ №1, Миколаївської гімназії, Роздільської, Дроговизької, Березинської та

Гірської шкіл. Матеріали 9 шкіл району: Миколаївської гімназії, Липівської, Роздільської, Березинської, Більченської, Дроговизької, Новосілко-Опарської, Розвадівської, Тернопільської та Миколаївської ЗОШ І – містили змістовний опис досвіду роботи з правового виховання. Адміністрація шести шкіл району: Миколаївської ЗОШ №1, Миколаївської гімназії, Роздільської, Дроговизької, Новосілко-Опарської ЗОШ – подала копії заходів по правовому вихованню, затверджені директорами шкіл. Матеріали Миколаївської ЗОШ №1, №2; Миколаївської гімназії, Гірської, Дроговизької ЗОШ; Колодрубівської, Рудниківської, Миколаївської шкіл – містили звіт про роботу шкільної Ради профілактики. На основі рішення журі переможців нагороджено грамотами відділу освіти та цінними призами Миколаївської РДА та Миколаївського управління юстиції.

До програми профілактики правопорушень практичними психологами було включено наступне: провести у вересні 2009 року тиждень правових знань спільно з КМСН, Миколаївською міжрайонною прокуратурою, Миколаївським районним управлінням юстиції, МЦССДСМ, СуСД “Кримінальна відповідальність неповнолітніх”; відзначити 1 червня 2009 року День захисту прав дитини акцією “Знати – знати бути захищеним законом”; проводити рейди “Урок”, “Діти вулиці”; продовжити роботу мобільного консультпункту; провести конкурс дитячих малюнків “Конвенція ООН про права дитини”; провести спільний семінар “Профілактика негативних явищ у учнівському середовищі”.

Висновки. Соціально-педагогічна концепція комплексної профілактики протиправної поведінки, що здійснюється на основі співпраці представників освітніх закладів, психологічних служб, правоохоронних органів та владних структур, здатна допомогти особам, що опиняються в складних ситуаціях, шляхом надання їм морально-правової та психолого-педагогічної підтримки, показує реальні можливості суспільства й держави в сфері захисту, підтримки й допомоги людині.

1. Беца О. Соціальна адаптація осіб, звільнених із місць позбавлення волі // Соціальна політика і соціальна робота. – 2002. – №2. – С. 5 – 15.

2. Бондаровська А. Що ми можемо зробити, щоб запобігти домашньому насильству. – К.: СДМ – Студіо, 1999. – 64 с.

3. Бреева Е.Б. Дети в современном обществе. – М.: Зодатопал УРПС, 1999. – 216 с.

4. Гнат І. Досвід роботи Львівського регіонального центру соціальної адаптації та притулку для

ТЕХНОЛОГІЇ ПРОЕКТУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-НАВЧАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА З НАБУТТЯ ГРАФІЧНИХ ЗНАНЬ, УМІНЬ І НАВИЧОК

звільнених із ув'язнення // Соціальна політика і соціальна робота. – 2002. – №2. – С. 103 – 114.

5. Кушнар'єв С. Причини та умови розвитку злочинності неповнолітніх // Соціальна педагогіка: Теорія та практика. – 2008. – № 1. – С. 47 – 53.

6. Соціальна робота: деякі аспекти роботи з дітьми та молоддю: навчально-методичний посібник – К.: УЛЦССМ, 2001. – 220 с.

7. Лукашевич М.П. Соціалізація. Виховні механізми і технології: навчально-методичний посібник. – К.: ІЗМН, 1998.

8. Мишик Л.І., Білоусова З. І., Голозанова Т.П. Насильство в сім'ях як соціально-педагогічна і психологічна проблема. – І частинка, Запорож'є, 1999. – 98 с.

9. Мороз О.Т. Захистити дитинство // Рідна школа. – 1994. – №7. – С. 28 – 29.

10. Наливайко В.С. Використання можливостей релігійних об'єднань у попередженні рецидивної злочинності // Вісник ЛІВС України. – 1998. – №2. – С. 206 – 210.

11. Наливайко В.С. Кримінологічні проблеми ресоціалізації осіб, звільнених з місць позбавлення волі: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук. – К., 2000. – 16 с.

12. Организация социальной работы с молодежью, вернувшейся с мест лишения свободы / Крымский республиканский центр социальных служб для молодежи. – Симферополь, 2001. – 32 с.

13. Синьов В., Радов Г., Кривуша В., Беца О. Педагогічні основи ресоціалізації злочинців. – К.: Леся, 1997.

14. Сняпа П.Ю. Психолого-педагогическая коррекция детско-родительских отношений. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2001. – 96 с.

15. Технології соціально-педагогічної роботи / За ред. А.Й. Капської. – К.: УДЦССМ, 2000.

16. Трубникова В.М. Соціальна адаптація звільнених від відбування покарання. – Х.: Изд-во "Основа" при ХГУ, 1990. – 173 с.

17. Трубавіна І.М. Соціально-педагогічна робота з неблагополучною сім'єю: навчальний посібник. – К.: ДЦССМ, 2002. – 132 с.

18. Яровий А.О. Проблеми соціальної адаптації неповнолітніх, звільнених з місць позбавлення волі // Науковий вісник. Вип. 3: наук.-теорет. журн., – К.: НАВСУ, 2000. – С. 167 – 174.

Стаття надійшла до редакції 15.05.2009

УДК 76.001.63

Галина Райковська, кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри технології машинобудування і конструювання технічних систем
Житомирського державного технологічного університету

ТЕХНОЛОГІЇ ПРОЕКТУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО- НАВЧАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА З НАБУТТЯ ГРАФІЧНИХ ЗНАНЬ, УМІНЬ І НАВИЧОК

Дана стаття присвячена теоретико-методичному обґрунтуванню сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, які суттєво впливають на організацію всієї навчальної діяльності й на графічну підготовку як її складову. Так як, сьогодні інноваційні підприємства прагнуть отримати фахівця здатного в практичній діяльності використовувати величезні можливості інформаційно-комунікаційних технологій, тобто розв'язувати задачі проектування й технічної підготовки виробництва засобами ІКТ.

Ключові слова: інформаційно-комунікаційні технології, CASE-технології, гіпертекст, програма AutoCAD, КОМПАС.

Постановка проблеми. Інформатизація є реальністю суспільного життя, надаючи йому нових властивостей. Вона призводить до зміни багатьох соціально-економічних, політичних і духовних рис, змінює сам спосіб життя. Отже, інформаційно-комунікаційні технології становлять новий етап у розвитку зовнішніх засобів інтелектуальної діяльності, пізнання та спілкування, ведуть до значних змін у професійній діяльності людини. Ці зміни торкаються пізнавальної, комунікативної та особистої сфери.

У свою чергу, впровадження комп'ютерів у сучасне виробництво призвело до створення цілого ряду програмних систем, які дозволили автоматизувати інженерну працю під час проектування виробничих процесів і управління підприємством. Ці роботи ведуться академією наук у тісній співпраці з фірмами-розробниками програмного забезпечення. Основна їх задача – створення нових інформаційних технологій у машинобудуванні, розроблення й апробація програмних засобів.